

Isumaginninnermut Naalakkersuisoqarfik
Departementet for Sociale Anliggender

Anbefalinger angående børns og familiers trivsel

Oktober 2009

Anbefalinger angående børns og familiers trivsel

Oktober 2009

Udgivet af:

Grønlands Selvstyre 2009

Departementet for Sociale Anliggender og Tusagassiivik

Layout:

Naqitat A/S Grafisk produktion

Fotos:

Kevin O'Hara og Rosa Thorsen, Tusagassiivik

Trykt hos:

Naqitat A/S Grafisk produktion

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Resume	5
Baggrund	6
Anbefalinger	9
Afhængighedsskabende problemer	10
Børns trivsel	13
Fysisk og psykisk vold i nærrelationer	16
Kompetenceudvikling	19
Ressourcesvage familier	22
Seksuelt misbrug	26
Skole og fritid	30

Forord

Det er med stor glæde, at jeg som medlem af Naalakkersuisut for Sociale Anliggender kan offentliggøre denne rapport med anbefalinger til tiltag inden for børne- og ungeområdet, som en række faglige og frivillige organisationer samt fagfolk i fællesskab har udarbejdet.

Både jeg og det samlede Naalakkersuisut er særligt optaget af at forbedre vilkårene og mulighederne for vores børn og unge, hvilket, vi mener, kan ske gennem en helhedsorienteret strategi. Derfor prioriter jeg højt, at en sådan strategi bliver udarbejdet, og denne rapports anbefalinger vil udgøre en af stolperne i en sådan strategi.

En strategi vil ikke med et snuptag løse samtlige udfordringer inden for det sociale område vedrørende børn, da mange af problemerne inden for det sociale område har ophobet sig gennem årtier. Det vil derfor også tage årtier at løse dem, og nye udfordringer vil med tiden komme til.

Økonomisk bliver det en tung opgave for vores samfund at løfte. Det er derfor vigtigt, at vi ikke betragter opgaven som en udgift, men som en langsigtet investering. En langsigtet investering, der vel at mærke ikke kun skal give et højt afkast målt i kroner og ører, men som først og fremmest skal give vores børn og unge kræfterne til at bryde den negative sociale arv og skabe sig en bæredygtig fremtid.

Denne opgave er imidlertid for omfattende til, at det offentlige alene kan løfte den, hvorfor jeg er glad for, at så mange har haft lyst og mod til at deltage i udarbejdelsen af anbefalingerne og dermed bidrage med deres store faglige viden.

At forbedre de vilkår, vi som samfund byder vores børn, unge og familier, er en opgave for hele samfundet og hver enkelt af os. Det er et ansvar, der hviler på os alle! Og jeg er af den klare holdning, at vi ALLE har noget at bidrage med i den sammenhæng.

Nuuk, den 1. okt. 2009

Maliina Abelsen

Medlem af Naalakkersuisut
for Sociale Anliggender

Resume

Flere undersøgelser, bl.a. „Børn i Grønland – En kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel“ fra 2008, viser, at alt for mange af vores børn har det svært. Det fik daværende landsstyre i begyndelsen af 2009 til at nedsætte 7 arbejdsgrupper, der skulle komme med anbefalinger på børne- og familieområdet.

Det nye Naalakkersuisut valgte af intensivere arbejdet og besluttede, at en samlet rapport med anbefalinger fra arbejdsgrupperne skulle foreligge den 1. okt. 2009. Disse anbefalinger skal være en del af en koordineret strategi på børne- og familieområdet.

Arbejdsgrupperne har efter 6 måneder afleveret deres anbefalinger, hvorefter en styregruppe har prioriteret de vigtigste, som er:

- Etablering af et tværfagligt Børneråd i Grønland
- Program for holdningsbearbejdelse og socialt ansvar
- Etablering af et børnehus i Grønland
- Etablering af væresteder for børn og unge i alle byer og større bygder
- Intensivering af efteruddannelse for ansatte inden for socialområdet i sociallovgivning og sagsbehandlingsloven

Baggrund og flere detaljer kan læses i rapporten og i denne kortere sammenfatningsversion.

Hele rapporten og anbefalinger kan downloades på Departementet for Sociale Anliggenders hjemmeside: www.nanoq.gl.

Baggrund

I begyndelsen af 2009 besluttede det daværende landsstyre, bl.a. på baggrund af undersøgelsen Børn i Grønland – En kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel, at nedsætte en styregruppe for en sammenhængende og koordineret politik inden for børne- og familieområdet. Styregruppens arbejde skulle bruges til at udarbejde en sammenhængende og koordineret politik på børne-, unge- og familieområdet.

I styregruppen har følgende organisationer og departementer været repræsenteret:

- IMAK
- KANUKOKA
- NIISIP
- PIP
- Psykologforeningen
- SIK
- Sorlak
- Departementet for Finanser
- Departementet for Sociale Anliggender
- Departementet for Sundhed
- Departementet for Uddannelse, Kultur, Forskning og Kirke

Formandskabet for styregruppen blev varetaget af Departementet for Sociale Anliggender, der også varetog sekretariatsfunktionen.

Styregruppen nedsatte 7 arbejdsgrupper inden for disse områder:

- Afhængighedsskabende problemer
- Børns trivsel
- Fysisk og psykisk vold i nærrelationer
- Kompetenceudvikling
- Ressourcetsvage familier
- Seksuelt misbrug
- Skole og fritid

Ud over organisationerne i styregruppen var følgende repræsenteret i arbejdsgrupperne: Bedre Børneliv, NANU, Red Barnet, 8. marts-gruppen, Kriminalforsorgen, Foreningen for Enlige Forældre, PAARISA, MIPI, Krisecentrenes organisation, ICYC, Tasiorta, Kommuneqarfik Sermersooq, politimesterembedet, kredsretten, sundhedsvæsenet, Inerisaavik samt adjunkt Marie-Kathrine Poppel.

Arbejdsgrupperne fik til opgave at udarbejde hver maksimalt 5 anbefalinger inden for arbejdsgruppens område.

Departementet for Uddannelse, Kultur, Forskning og Kirke varetog sekretærfunktionen for arbejdsgruppen vedr. skole og fritid og Departementet for Sundhed for arbejdsgruppen vedr. afhængighedsskabende anbefalinger, mens Departementet for Sociale Anliggender varetog funktionen i de resterende arbejdsgrupper.

I forbindelse med udskrivningen af landstingsvalget blev arbejdet sat i bero, og efter valget beslut-

tede Naalakkersuisut at lade styregruppen og arbejdsgrupperne fortsætte deres arbejde.

Samtidig besluttede medlem af Naalakkersuisut for Sociale Anliggender, Maliina Abelsen, at arbejdet skulle intensiveres og udføres under mere strukturerede former. Bl.a. blev der fastsat en tidsramme, således at arbejdsgruppernes anbefalinger skulle ligge klar og fremsendes til styregruppen senest den 15. sept. 2009.

De 7 arbejdsgrupper indleverede sammenlagt 26 anbefalinger.

Arbejdsgruppen vedr. skole og fritid valgte dog at anbefale, at resultaterne af igangværende tiltag på

skole- og fritidsområdet afventes, hvilket bl.a. drejer sig om en gennemgribende gennemgang af de nuværende læringsmål og læreplaner i folkeskolen. Derudover påtænkes en revidering af lovgivningen på hele kultur- og fritidsområdet, og der pågår stadig et omfattende udviklingsarbejde i folkeskolen, som bl.a. fokuserer meget på det enkelte barns udvikling. Dette arbejde er netop også igangsat på førskoleområdet med en omfattende efter- og videreuddannelsesvirksomhed til følge.

Endelig vil Departementet for Kultur, Undervisning, Forskning og Kirke i samarbejde med Mary Fonden stå for en versionering af Fondens „Fri for Mobberi“-projekt, som tilpasses grønlandske forhold, og som vil blive implementeret som et led

i udviklingsaktiviteterne på førskole- og skoleområdet, og i øvrigt involvere både kommuner og frivillige organisationer.

Anbefalingerne omfatter såvel igangsættelse af nye tiltag som udbygning af allerede eksisterende tiltag.

Styregruppens medlemmer diskuterede efterfølgende arbejdsgruppernes anbefalinger, og der var blandt medlemmerne bred enighed om at fremhæve disse anbefalinger:

- Etablering af et tværfagligt Børneråd i Grønland
- Program for holdningsbearbejdelse og socialt ansvar
- Etablering af et børnehus i Grønland
- Etablering af væresteder for børn og unge i alle byer og større bygder
- Intensivering af efteruddannelse for ansatte inden for socialområdet i sociallovgivning og sagsbehandlingsloven

Det er vigtigt at understrege, at anbefalingerne er udarbejdet af arbejdsgrupperne, og at de involverede departementer alene har stillet 1 sekretær og 1 fagperson til rådighed til at varetage sekretærfunktionen. Endvidere har arbejdsgrupperne arbejdet uafhængigt af hinanden, hvorfor der kan forekomme overlapninger i deres forslag.

Departementet for Sociale Anliggender har efterfølgende foretaget sproglige tilrettelser af anbefalingerne.

Oprindeligt indgik det som et krav til anbefalingerne, at disse skulle indeholde et afsnit med et skøn over de økonomiske konsekvenser. Imidlertid har det under de givne arbejdsbetingelser vist sig vanskeligt for arbejdsgrupperne at opgøre anbefalingernes økonomiske konsekvenser, hvorfor departementet har fundet det mest hensigtsmæssigt at udelade arbejdsgruppernes beregninger.

Manglen på dokumentation i forbindelse med underbygning af anbefalingerne skyldes, at der kun findes ganske få evalueringer af tiltag inden for det sociale område, der er i stand til at dokumentere, hvilke tiltag der virker. Arbejdsgrupperne har derfor i stor udstrækning måttet udforme deres anbefalinger ud fra den viden, de har qua deres faglige baggrund.

Af samme grund vil indsamling af dokumentation og evaluering af det sociale område have høj prioritet fremover.

Der er afsat 25 mio. kr. på finansloven for 2010 til særlige tiltag inden for børne- og ungeområdet. Disse midler skal bl.a. anvendes på at sikre, at arbejdsgruppernes arbejde resulterer i konkrete tiltag; hvilke anbefalinger, der skal udmøntes, besluttet af medlem for Naalakkersuisut for Sociale Anliggender.

I prioriteringen vil der blive lagt vægt på, at størstedelen af midlerne anvendes på tiltag, der er direkte målrettet børn og unge. Målet er således, at de 25 mio. kr. skal medføre en mærkbar forbedring af børns og unges vilkår.

Anbefalinger

Med undtagelse af arbejdsgruppen vedr. afhængighedsskabende problemer har arbejdsgrupperne rangordnet deres anbefalinger, således at anbefaling nr. 1 er den anbefaling, arbejdsgrupperne prioriterer højest, anbefaling nr. 2 er den anbefaling, arbejdsgrupperne prioriterer næsthøjest osv.

Afhængighedsskabende problemer

1. Den gravide og fostret: Tidlig indsats

Baggrund

Det overordnede formål med tidlig indsats er forebyggelse af tidlig omsorgssvigt blandt børn ved allerede fra undfangelsen at yde støtte til gravide familier med behov for særlig støtte. Målet er at reducere omfanget af omsorgssvigt blandt børn. Projektet giver endvidere mulighed for at nå unge gravide med svære problemer, herunder misbrugsproblemer og manglende forælderevne, så de får den hjælp, der er behov for, med indlæring fra grunden.

Sideløbende køres projekt „Real Care dukker“, der giver de unge en indsigt i, hvad det vil sige at være forældre. Projektet er igangsat på baggrund af det høje antal teenagegraviditeter her i landet. Mange af disse graviditeter ender som aborter, men en hel del vælger dog at blive teenagemødre.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. afhængighedsskabende problemer indstiller:

- At Nuuks forsøgsordning med oprettelse af 1 boenhed til unge gravide med behov for særlig støtte gennemføres med 2 års forlængelse
- At Departementet for Sociale Anliggender forestår et årligt møde, hvor ordningen evalueres
- At den, efter en forhåbentlig vellykket forsøgsperiode, implementeres og tilpasses til øvrige byer/bygder
- At Selvstyret går ud af projektet efter forsøgsperioden, men fortsat varetager råd- og vejledningsfunktion
- At projekt „Tidlig indsats overfor den gravide familie“ gøres permanent

2. Børn 0-6 år: „Børn i familier med alkoholproblemer“

Baggrund

Alkoholmisbrug er et familieproblem, og børn rammes af forældrenes misbrug af rusmidler (alkohol, hash etc.). Forældrenes følelsesmæssige mønstre overføres til deres børn og resten af familien med: vrede, skyldfølelse, mindreværd og lignende, som er de dominerende følelser hos aktive alkoholikere.

Børn fra familier med alkoholproblemer er begrebsliggjort, som var det en kronisk stresssituation, dvs. de er mere eller mindre stressede i hverdagen. Dette medfører utryghed, angst, aggressioner, mavepine, koncentrationsbesvær, indlæringsvanskeligheder m.m. Pigerne vender ofte følelserne indad og bliver stille, hvorimod drengene handler udadrettet og ofte havner i konflikter. Børn af misbrugere kender ofte ikke til alment gældende regler hos „normale“ familier, hvorfor de har svært ved at skelne mellem, hvad der er rigtigt og forkert,

hvilket igen kan medføre grænseløshed, også i voksenlivet, hvor de f.eks. får svært ved at passe et job, uddannelse mv.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. afhængighedsskabende indstiller:

- At kompetencen i det lokale tværfaglige udvalg styrkes og udvides
- At der tilbydes familiehøjskoleophold for hele familien
- At der etableres „nye“ familieafdelinger i tilknytning til eksisterende døgninstitutioner over hele landet

- At familiekurser på stederne gøres til vedvarende tiltag
- At der til familien tilknyttes 1 familieterapeut
- At den tilbudte behandling er gratis
- At der udfærdiges en alkoholpolitik for forældre/værger til børn i daginstitutioner, herunder vejledninger til personalet

3. Skolebørn

Baggrund

Generelt ser det ikke så galt ud med de unges alkoholforbrug i forhold til andre lande, men undersøgelser viser, at større byer ikke har samme problemstillinger som mindre byer eller bygder. Et eksempel er Nuuks skoleelever, hvor de unge tidligere og tidligere prøver indtagelse af alkohol. Pigerne er mere bevidste om skadevirkningerne ved et sådant misbrug end drengene.

Dog lider flere og flere børn og unge under deres forældres misbrug og føler sig nødsaget til at overtage forældrerollen over for mindre søskende, i nogle tilfælde sågar over for forældrene. Dette resulterer i, at barnet/den unge ikke får den fornødne tid til lektielæsning, dyrkelse af hobbyer eller bare det at være barn/ung. Mange tror, at de er den eneste familie, der har sådanne problemer. Skoler og klassekammerater oplever træthed, „ked-af-det-hed“, uoplagthed, manglende forberedelse/lektielæsning, som netop bunder i en belastet opvækst hos forældre med alkoholproblemer, eller måske omvendt et glad barn, som i virkeligheden dækker over den dårlige situation på hjemmefronten.

Børn i familier med alkoholproblemer har særlig risiko for omsorgsvigt, fordi forældrenes evne til at tage sig tilstrækkeligt af deres børn kan være nedsat pga. deres misbrug. En skolefe-ordning bør indføres i samtlige skoler, som en anderledes støtte til børn fra familier med misbrugsproblemer.

Der skal være en koordinator for området.

En skolefe er et voksent menneske, f.eks. en pædagog eller lærer, der har særligt øje for børn, der har behov for særlig omsorg, eksempelvis børn i misbrugsfamilier. Skolefeen er en slags arbejdstitel for en opgave, der dels inkluderer kontakten til det enkelte barn, dels tovholderfunktion for skolens indsats for børn, der har det svært.

Børnene skal have, hvad andre børn får: en fornuftig hverdag med højdepunkter. Og så skal de lære om normer og regler for samvær, da børnene ikke oplever disse entydigt i deres hverdag.

Ordningen handler ikke om terapi, men om en anerkendende og støttende voksenkontakt. Skolefeen skal have penge til at støtte deltagelse i sociale aktiviteter, f.eks. klubkontingenter, udflugter og sommerlejr.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. afhængighedsskabende indstiller:

- At skemalægge emnet rusmidler
- At gøre uge 18 til emneuge på skolerne
- At der ansættes koordinator
- At alle skoler har en skolefe
- At der tilbydes gratis behandling
- At der udfærdiges alkoholpolitikker for mulig løsning af såvel forældrenes som børnenes problemer

Børns trivsel

1. Etablering af tværsektorielle koordinerende netværksgrupper inden for børne- og ungeområdet

Baggrund

Der er behov for at styrke og forbedre indsatsen inden for børne- og ungeområdet qua inddragelse af civilsamfundsorganisationerne i arbejdet som et led i en større helhedsorienteret strategi baseret på målgruppens behov.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. børns trivsel indstiller, at der åbnes op for en række pilotprojekter over en 3-5-årig periode i udvalgte byer og bygder, hvor det offentlige i samarbejde med civilsamfundet gives mulighed for at forbedre børns og unges levevilkår og trivsel qua etablering af koordinerende netværksgrupper.

2. Etablering af væresteder for børn og unge i alle byer og større bygder

Baggrund

Grønland har de seneste 50 år været igennem en hurtig samfundsmæssig moderniseringsproces fra den traditionelle fisker- og fangerkultur til et stadigt mere internationalt påvirket samfund.

Denne hastige udvikling har betydet sociale og menneskelige omkostninger, da ikke alle har kunnet følge med. Dette udtrykkes ved et stadigt stigende skel mellem de velfungerende ressourcestærke børn og unge og rodløse, magtesløse børn og unge, der ikke føler sig som en del af samfundet.

Derfor er der brug for væresteder til at støtte og hjælpe disse børn og unge. Værestederne skal være steder, hvor børn og unge kan søge hen for dels at få hjælp til at løse deres problemer, dels for at være sammen med andre børn i et fællesskab, hvor der skal være plads til alle og dels for at have et sted, hvor de kan få lov til at være børn og få kreative stimuli.

Værestederne antages at have en præventiv effekt, idet de medvirker til at skabe mønsterbrydere, forebygge selvmord, forebygge seksuelt misbrug og forebygge kriminalitet blandt unge.

Målgruppen bør både være ressourcestærke og svage børn og unge.

Indstilling

Det indstilles, at Naalakkersuisut arbejder på, at der etableres væresteder i alle byer og større bygder i Grønland tilpasset de eksisterende behov, muligheder og ressourcer.

3. Etablering af „venskabsfamilier“

Baggrund

Mange børn og unge rejser fra bygderne til byerne for at tage folkeskolens ældste trin (8.-10. kl.), evt. rejser de til byerne på et tidligere tidspunkt. I byerne bliver de indlogeret på kollegier. Disse børn og unge har brug for et ekstra netværk, i form af en familie, der kan give en hjælpende hånd, når det kniber; en familie, der åbner sit hjem i weekender, ferier og på udvalgte hverdage.

For børnene og de unge handler det ofte om de „små“ ting: at blive husket på sin fødselsdag, en tur i naturen, at et kendt ansigt sidder på tilskuerrækken til arrangementer på skolen, at komme med ud at sejle eller få mulighed for at deltage i andre aktiviteter. For de børn og unge, der har behov for en venskabsfamilie, er det netop de små ting, der gør den store forskel i hverdagen. Venskabsfamilier er et moderne tilbud til børn og unge, der kommer fra bygderne. En venskabsfamilie tilbyder barnet/den unge samvær, venskab og aktiviteter. I mange tilfælde kommer venskabet til at vare hele livet.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. børns trivsel indstiller, at Naalakkersuisut giver tilbud til børn/unge fra bygderne, som skal på folkeskoleophold i byen. Som opstart kan etableres et eller flere pilotprojekter i udvalgte byer. Pilotprojektet/-erne evalueres med henblik på, dels „hvordan kommer vi i gang“, dels med virkning for de implicerede børn og afsluttende med anbefalinger til, hvordan ordningen med venskabsfamilier kan implementeres i andre byer.

4. Etablering af et tværfagligt Børneråd i Grønland

Baggrund

Den samfundsmæssige udvikling de seneste 50 år har bevirket, at børns opvækst i dag er markant anderledes i det grønlandske samfund end for blot et par generationer siden. Den „gamle“ fisker- og fangerkultur, familiemønstre og traditioner gør sig ikke gældende med samme kraft som tidligere. Det betyder også ændringer i børneopdragelsen: Der stilles større krav til børnene, og det betyder større selvstændiggørelse af børn og unge for at kunne klare sig i udviklingen. Der er tale om et opbrud, der viser sig tydeligt i børns tilværelse. De skal i højere grad selv finde frem til et ståsted, og de skal selv udvikle de tilstrækkelige færdigheder til at kunne møde tilværelsens mange og nye udfordringer.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. børns trivsel indstiller, at Naalakkersuisut godkender etablering af et tværfagligt Børneråd i Grønland.

Fysisk og psykisk vold i nærrelationer

1. Program til holdningsbearbejdelse og socialt ansvar

Baggrund

Arbejdsgruppen foreslår, at man iværksætter et program til bekæmpelse af fysisk og psykisk vold i samfundet. Programmet skal indeholde minimum 2 samspillende elementer:

En mediekampagne, der formidler budskaber i et passende omfang gennem forskellige typer af medier. Erfaringer fra medieverdenen viser, at en mediekampagne er mest effektiv, når den anvender flere medier. Desuden må den være massiv/vedholdende i en periode.

En netværksstrategi skal køre gennem hele kampagneperioden. En netværksstrategi vil involvere forskellige samarbejdspartnere (f.eks. skolevesenet, erhvervslivet mv.) og delmål, hvorfor en solid organisation er påkrævet. Netværksstrategien skal sikre, at mediekampagnen følges op af konkrete holdningsbearbejdende tiltag – det kan f.eks. være udvikling af eksisterende personalepolitikker og nye tiltag som f.eks. partnerskabsaftaler.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. fysisk og psykisk vold i nærrelationer indstiller, at man lægger sig fast på ambitionsniveauet for programmet og efterfølgende udarbejder en samlet handlingsplan. Det er særligt vigtigt, at handlingsplanen indbefatter organisa-

tion, tidsplan, evalueringsplan og en klar målsætning. Processen fra ide til færdigt program kræver forarbejde. Det må derfor vurderes, at programmet tidligst kan starte i efteråret 2010/foråret 2011.

2. Konfliktmægling (hjælp til voldsofre)

Baggrund

Konfliktmægling er en måde at håndtere konflikter på, hvor en neutral tredjepart gennem en struktureret proces hjælper de stridende parter med selv at finde frem til en tilfredsstillende løsning. Det er frivilligt for parterne at deltage, og det der foregår før, under og efter et møde er fortroligt. Det grundlæggende er parternes frivillighed og aktive deltagelse i selv at finde løsninger på konflikten på basis af italesættelse og lytning.

Der er mange forskellige metoder til konfliktmægling tilpasset kultur, konfliktområder mv. I de nordiske lande bliver konfliktmægling benyttet bredt fra simple nabostridigheder til sager om seksuelt misbrug.

Konfliktmægling egner sig både til bearbejdning af psykisk og fysisk vold. I henhold til tallene fra trivselsundersøgelsen om børn mellem 0-14 år er det væsentligt at medtænke psykisk vold, i og med psykisk vold har en (mindst) lige så skadelig virkning på mennesker som fysisk vold. Desuden er psykisk vold mere usynlig, hvorfor det kan være

svært for ofrene at få hjælp. Trusler, mobning, sladder mv. er eksempler på psykisk vold og kan bl.a. medføre stress og lavt selvværd.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. fysisk og psykisk vold i nærrelationer indstiller, at der udarbejdes en plan for logistik, metode mv. til iværksættelse af konfliktmægling i familiecentre eller lignende institutioner. Til forarbejdet kan man overveje at nedsætte et konfliktudvalg.

3. Tilbud til voldsudøvere

Baggrund

Tal fra kriminalforsorgen viser, at langt hovedparten af de indsatte er voldsudøvere. Voldsudøverne er som regel marginaliserede mænd med forskellige sociale problemer. Forslagets afgrænsning og karakteristik af volds mænd bygger på en undersøgelse af voldsdømte mænd, som politiet gennemførte i 2001 samt politiets årsrapporter. Undersøgelsen viser, at volds mænd typisk befinder sig i en marginaliseret tilstand med svag tilknytning til arbejdsmarkedet. De er ofte arbejdsløse eller arbejder som sæsonarbejdere. De fleste har ingen uddannelse, og de har ofte sociale og økonomiske problemer.

Volden blandt mænd er således ofte knyttet til lavt selvværd, arbejdsløshed, ændrede livsvilkår, misbrug af rusmidler, omsorgssvigt og psykisk sygdom. Voldsmænd er yngre i dag end tidligere, og deres voldshandlinger er ofte af grovere karakter.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. fysisk og psykisk vold i nærrelationer indstiller, at man nedsætter et udvalg bestående af relevante repræsentanter fra centraladministrationen, kommunerne, kriminalforsorgen m.fl. med henblik på at undersøge mulighederne for at forstærke tilbuddene til voldsudøvere.

4. Centralisering af tilbud til volds ofre – tværfagligt samarbejde

Baggrund

Baggrunden for forslaget er en antagelse om, at hjælp til voldsofre i dag sker på andres præmisser og hensynstagen til andres arbejdstid og -byrde, end på hvad ofret har brug for i selve situationen og tiden derefter. Der skal samarbejdes på tværs af organisationer og institutioner, hvilket giver store ventetider, der ikke gavner hjælpen til volds ofret.

Ventetiden kan have en negativ indflydelse på hjælpen til volds ofret, da en hurtig indsats vil give størst/bedst gavn for volds ofret. Jo længere tid volds ofret går uden behandling, jo værre og mere skadelig er effekten af volden på volds offeret. Derfor er det i voldsofrets og samfundets interesse, at hjælpen og tilbuddene til volds ofrene centraliseres. Ydes der ikke hjælp i tide til volds ofret,

kan dennes oplevelser medføre psykiske skader, som på længere sigt kan have en alvorlig og varig karakter. Dette er ikke kun til skade for volds ofret, men ydermere for voldsofrets familie og til slut samfundet.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. fysisk og psykisk vold i nærrelationer indstiller, at der udarbejdes en plan for oprettelse af tværfaglige centre på byernes sygehuse samt udrykningshold, der kan rykke ud til steder uden centre og til byens institutioner.

Kompetenceudvikling

1. Kvalitets-/kompetenceråd i forhold til socialt arbejde i almindelighed og den ekstraordinære indsats i særdeleshed

Baggrund

I forbindelse med arbejdet med folkeskolereformen blev der tidligt i processen nedsat et kvalitetsråd bestående af 4 internationalt anerkendte forskere fra Danmark, USA, Canada og Norge. Disse var med deres viden og ikke mindst kendskab til lignende initiativer fra andre dele af verden med til at stille kritiske spørgsmål under hele forløbet og kunne komme med værdifulde anbefalinger baseret på deres egen og andres forskning, specielt blandt andre tidligere koloniserede områder og oprindelige befolkningsgrupper forskellige steder i verden.

Arbejdsgruppen mener, kvalitetsrådet kan danne vejen for en fremtidig socialreform inden for socialområdet på sigt, således at socialt arbejde kan tilpasses grønlandske forhold.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. kompetenceudvikling indstiller, at der nedsættes et råd bestående af 4 internationalt anerkendte forskere ikke alene fra Danmark, men også fra andre områder med problemer, der er sammenlignelige med dem i Grønland. Disse skal gennem minimum 4 årlige møder og løbende orientering drøfte de tiltag, der er sat i gang, komme med anbefalinger til den videre proces og i

det hele taget være sparringspartnere for Naalakkersuisut. Arbejdsgruppen vedr. kompetenceudvikling indstiller som anbefaling til styregruppen at få etableret kvalitets-/kompetenceråd inden for socialt arbejde.

2. Specialuddannelse for fagpersoner om omsorgssvigt

Baggrund

Baggrunden for forslaget er at give faggrupper inden for det sociale område, f.eks. pædagoger, socialrådgivere, lærere og sundhedspersonale, redskaber, så de bliver i stand til at opdage og håndtere seksuelle overgreb, omsorgssvigt mv. Tilførsel af specialviden om de forskellige områder og om, hvilke grene der er mest udbredte i Grønland, vil tilføre deres arbejde målrettet viden om behandling, forebyggelse og sundhedsfremme og ikke mindst tidlig indsats.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. kompetenceudvikling indstiller som anbefaling til styregruppen at få etableret en specialuddannelse for fagpersoner om omsorgssvigt, seksuelt misbrug, handicap/ADHD og vold.

Samtidig vil arbejdsgruppen anbefale, at der iværksættes en undersøgelse af, i hvilket omfang læreruddannelsen, socialrådgiveruddannelsen, sundhedsuddannelserne samt pædagoguddan-

nelsen har indarbejdet emnet omsorgssvigt i deres studieordninger.

3. Kompetencegivende uddannelser/ efteruddannelser/diplomuddannelser

Baggrund

Baggrunden for forslaget er at tilføje det sociale område flere redskaber samt specialviden om de problemstillinger, der er mest udbredt. Der er mange stillinger inden for det sociale område, som er ubesatte, eller også er opgaverne for omfattende for almindeligt uddannede fagpersoner at løfte. Derfor vil en tilførsel af specialviden på området gøre det nemmere for den sociale sektor at få løst problemerne.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. kompetenceudvikling indstiller som anbefaling til styregruppen at få etableret flere grene af kompetencegivende uddannelser/efteruddannelser/diplomuddannelser.

4. Kompetencegivende kurser/efteruddannelse for bygdepersonale. Opfølgning af kampagnen og udvikling af netværksdannelser

Baggrund

Formålet for forslaget er at tilføje fagfolk og personale i bygder kompetencegivende kurser og efteruddannelse inden for deres fag og arbejdsområder. Målet er, at de eksisterende erfaringer udbygges ud fra faktiske forhold på stedet/bygden og udvikles der.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. kompetenceudvikling indstiller til styregruppen at få etableret kompetencegivende kurser/efteruddannelse for bygdepersonale, metodeudvikling efter modellen fra British Columbia, opfølgingskurser på kampagnen fra 2006/2007 samt udvikling af netværksdannelser af ressourcepersoner.

5. Årlig konference og seminar med fokus på børns trivsel

Baggrund

På baggrund af konferencen „Ressourcestærke familier“ samt rapporten „Børn i Grønland“ anbefales det, at den faglige udvikling sikres ved vedvarende vidensdeling og udveksling af erfaringer mellem de forskellige aktører inden for det sociale område.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. kompetenceudvikling indstiller til styregruppen at arrangere konferencer og seminarer med fokus på børns trivsel.

Ressourcesvage familier

1. En rejsende familiehøjskole

Baggrund

Der er stort behov for et løft af hele det sociale område i yderdistrikter og bygder, da de eksisterende tilbud i byerne, såsom socialforvaltning, familiecentre og -højskoler, ofte ikke udbredes til bygder og yderdistrikter.

For at bryde noget af den sociale arvs onde cirkel, få bygder og yderdistrikter med i den udvikling, der er i gang i forhold til indsatsen omkring barnets rettigheder samt ikke mindst for at tilgodese de geografiske områder, der altid bliver de sidste med nye tiltag inden for faget socialt arbejde, er det nødvendigt at igangsætte en massiv indsats i bygder og yderdistrikter.

Imidlertid må vi erkende, at det personale, som skal være med til at løfte opgaverne i socialt arbejde i bygder og yderdistrikter, ikke har redskaberne til at løse opgaverne, bl.a. fordi de ikke har de nødvendige faglige kompetencer samt mangler kollegaer at trække på i det daglige arbejde.

En rejsende familiehøjskole vil både kunne tilbyde støtte og rådgivning til resourcesvage familier samt tilføre ressourcer og kompetencer til personalet inden for det sociale område i bygder og yderdistrikter i deres vante omgivelser.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. resourcesvage familier indstiller, at en rejsende højskole udbydes som ovenfor beskrevet, gerne på landsplan, men i første række prioriteret med særligt henblik på små samfund i yderdistrikterne.

Kurserne bør afholdes af personer, helst grønlandsksprogede, med socialfaglig uddannelse samt familierelateret efteruddannelse.

2. Procesevaluering

Baggrund

Der igangsættes i dag mange indsatser og tiltag. Der findes dog ikke megen dokumenteret viden omkring evaluering af disse samt effekterne. Det betyder, at en systematisk opsamling af viden om, hvilke tiltag og indsatser som virker samt resultaterne af disse, ikke finder sted. Der forefindes heller ikke viden om, hvorvidt ressourcerne kan anvendes bedre, og om målgruppen får gavn af tiltagene.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. resourcesvage familier indstiller, at Departement for Sociale Anliggender implementerer procesevaluering i arbejds gange, således at procesevaluering indgår som en naturlig del i forbindelse med igangsættelse af nye tiltag (alt afhængig af formål med evaluering).

3. Intensivering af efteruddannelsesindsatsen for ansatte inden for det sociale område i den sociale lovgivning og sagsbehandlingsloven

Baggrund

Pga. mangel på faglært arbejdskraft besættes mange stillinger inden for det sociale område ofte af ufaglærte eller personer med anden faglig baggrund. Det betyder, at mange ansatte i socialforvaltningerne af gode grunde ikke har den nødvendige indsigt i den sociale lovgivning og sagsbehandlingsloven.

Ydermere er lovgivningen skrevet på et svært tilgængeligt sprog, og personalet er derfor ofte henvist til at benytte vejledninger. Imidlertid er de vejledninger, der findes, ikke altid specielt brugervenlige, ligesom de ikke altid opdateres i forbindelse med lovændringer.

Det betyder, at sagsbehandlerne ikke altid er i stand til at give borgerne den rådgivning/støtte, de har krav på, hvilke især rammer ressourcetsvage familier, da disse dels oftere end ressourcestærke familier er afhængige af beslutninger truffet af socialforvaltningen, dels ikke har de nødvendige ressourcer til at klage.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. ressourcetsvage familier indstiller, at efteruddannelsesindsatsen for ansatte inden for det sociale område i den sociale lovgivning og sagsbehandlingsloven intensiveres, samt at der afsættes flere ressourcer til udarbejdelse og opdatering af vejledninger.

4. Indsats for unge gravide og unge mødre

Baggrund

I 2007 fødte piger i aldersgruppen til og med 19 år 129 børn, mens 258 fik udført en abort. Det samlede fødselstal for 2007 var 857 børn, mens det samlede aborttal var 887¹. Dette svarer til, at 15 pct. af de børn, der blev født i 2007, blev født af mødre på 19 år eller yngre, mens 29 pct. af de aborter, der blev udført i 2007, blev udført på piger i aldersgruppen til og med 19 år.

Unge mødre er ikke nødvendigvis dårlige mødre, men erfaringerne viser, at unge mødre har behov for støtte, for at børnene ikke bliver udsat for omsorgssvigt. Og det er ikke altid muligt for de unge mødre at få denne støtte i deres nærmiljø.

Der er allerede igangsat/planlagt en række projekter på området, herunder:

- Projekt „Tidlig indsats overfor den gravide familie“. 2008-2010
- Forældreuddannelsen „Klar til barn“. Igangsat 2009
- Real Care dukker, seksualundervisning som „læring gennem leg“
- PAARISA's indsatser inden for sexområdet til forebyggelse af graviditet

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. ressourcetsvage familier indstiller, at de nuværende indsatser for unge gravide og unge mødre fortsætter.

1 Embedslægeinstitutionens årsrapport 2007, s. 12 og 2

Seksuelt misbrug

1. Etablering af børnehus i Grønland

Baggrund

Hensigten med etableringen af et børnehus er, at barnet eller den unge skånes mest muligt i den proces, der iværksættes af socialforvaltning, sundhedssystem, politi og retsvæsen. Denne omfattende proces bestående af interview, undersøgelse og retssag kan være meget belastende.

Formålet med et børnehus er at gøre processen så skånsom for barnet som mulig ved at samle undersøgelserne under et tag. Der skal være mulighed for akutmodtagelse på alle tider af døgnet, hvor der foretages sporsikring til politimæssige og retslige opfølgninger.

Derudover er formålet at tilbyde et behandlingstilbud til børn, unge og deres familie efter overgreb.

Børnehusets personale skal desuden fungere som rejsehold til andre byer med tilbud om undersøgelser, behandling, supervision, kursus og undervisning.

Endvidere er det tænkt, at børnehuset skal fungere som videns-, forsknings- og formidlingscenter vedr. seksuelle overgreb/misbrug.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. seksuelt misbrug indstiller som 1. anbefaling til styregruppen, at der etableres et børnehus i Nuuk.

2. Udredning af og behandlingstilbud for børn og unge, som har seksuelt grænseoverskridende adfærd

Baggrund

Etablering af behandlingstilbud for børn og unge, som har seksuelt grænseoverskridende adfærd, har til formål:

- At bekæmpe og forebygge seksuelle overgreb mod børn og unge i Grønland ved en tidlig indsats
- At give børn og unge med seksuelt bekymrende/krænkende adfærd mulighed for en sund udvikling
- At bryde den sociale arv
- At videreudvikle interventions- og behandlingsmetoder i Grønland i forhold til målgruppen
- At integrere den viden, som projektet har indsamlet og intensivere vidensformidling og undervisning til de professionelle, som arbejder med børn og unge inden for målgruppen

Behandlingstilbuddet er rettet mod denne målgruppe:

- Børn og unge, både piger og drenge i alderen 0-21 år med seksuelt bekymrende adfærd
- Børn og unge, som allerede har udsat andre børn for seksuelle overgreb eller seksuelt grænseoverskridende handlinger
- Der skal også gives mulighed for behandling af familien til barnet/den unge

FOTO: KEVIN O'HARA

Der skal foregå samarbejde, koordinering, videnindsamling og formidling i forhold til professionelle, som arbejder med børn og unge inden for målgruppen.

Der skal etableres uddannelse, rådgivning og supervision til behandlere på landsplan med henblik på lokal forankring af behandlingstilbud til målgruppen.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. seksuelt misbrug indstiller som 2. anbefaling til styregruppen, at der etableres tilbud om udredning af og behandlingstilbud for børn og unge, som udviser seksuelt grænseoverskridende adfærd.

3. Etablering af sexologuddannelse samt undervisning og oplysning

Baggrund

Der etableres en sexologuddannelse. Uddannelses tilbuddet tilrettelægges på et egnet uddannelsessted, f.eks. pædagoguddannelsen, socialrådgiveruddannelsen eller sundhedsuddannelserne. Uddannelsen er modulopdelt svarende til 30 ECTS på basisdelen. Optagelseskravene er en grunduddannelse svarende til pædagog, socialrådgiver, sygeplejerske, lærer eller lignende.

Sexologers arbejdsområder:

- At yde oplysning og undervisning i både folkeskolen og GU samt lærer-, pædagog-, socialhjælper-, sygeplejerske-, sundhedsmed-

hjælper-, sundhedsassistent- og socialrådgiveruddannelsen om den normale seksuelle udvikling, samt identitet, kønsroller og seksuel orientering hos børn og voksne

- At lave kurser for fagpersoner samt arbejdspladser som familiecentre, væresteder, døgnområder skoler mv.
- At drive en sexologisk klinik med henblik på behandlingsforløb/terapi i forhold til seksuelle problemer

Gennem de sidste årtier er tabuet omkring seksuelle overgreb og krænkelse blevet brudt, men dette er ikke blevet fulgt op af en tilsvarende større åbenhed og „opdragelse“ omkring vores seksualitet i almindelighed, om seksuel sundhed og normal seksuel udvikling i alle aldre.

Overgreb og krænkelse er med til at generere skyld og skamfølelser omkring seksualitet. Skyld og skam kombineret med manglende oplysning og åbenhed er i sig selv med til at skabe mistrivsel og øge risikoen for overgribende og krænkende adfærd.

Derfor er et øget fokus på oplysning og undervisning i alle seksualitetens følelser og fremtrædelsesmåder nødvendigt for at give den opvoksende generation forståelse for sin egen seksualitet og dermed reel mulighed for at adskille den fra overgreb og krænkelse.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. seksuelt misbrug indstiller som 3. anbefaling til styregruppen, at der etableres en sexologuddannelse i Grønland.

4. Etablering af støttecenter og behandlingsmulighed for voksne med senfølger

Baggrund

Mange mennesker, der har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen, får siden hen følgevirkninger, som påvirker deres hverdag. Nogle får kriser i en relativ sen alder, f.eks. i 30-40-årsalderen, deraf udtrykket „senfølger“.

Formålet er:

- At sikre etablering af handle- og behandlingsmuligheder
- At hjælpe seksuelt misbrugte og deres pårørende til bedre at kunne håndtere og bearbejde følger af seksuelt misbrug og til at mobilisere egne ressourcer
- At skabe fora, hvor seksuelt misbrugte og deres pårørende kan dele deres problemer, erfaringer, helingsproces og håb for fremtiden
- At sikre seksuelt misbrugte, deres pårørende samt professionelle og frivillige, som arbejder med målgruppen, rådgivning og vejledning om handle- og behandlingsmuligheder
- Opsamling af viden og erfaringer

Indstilling:

Arbejdsgruppen vedr. seksuelt misbrug indstiller som 4. anbefaling til styregruppen, at der etableres et centralt støttecenter i Nuuk samt støttecentre som led i de kommunale familiecentre.

5. Kompetenceudvikling for relevante fagfolk

Baggrund

Formålet er at give fagfolk flere redskaber i deres arbejde med seksuelt misbrug, både mht. behandling, forebyggelse og sundhedsfremme, men også i forbindelse med udvikling af det tværfaglige samarbejde.

Målgruppen er pædagoger, socialrådgivere, politi, læger, sygeplejersker, psykologer og lærere (i folkeskolen, efterskolen, gymnasiet, piareersarfiit m.fl. samt medarbejdere i familiecentre, væresteder, krisecentre mv.)

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. seksuelt misbrug indstiller som 5. anbefaling til styregruppen at få etableret fora af kurser og efteruddannelser samt et seminar hvert 3. år til kompetenceudvikling for relevante fagfolk mv.

Skole og fritid

1. Resultaterne af igangværende tiltag på skole og fritidsområdet afventes

Baggrund

Arbejdsgruppen vedr. skole og fritid anbefaler, at resultaterne af igangværende tiltag på skole og fritidsområdet afventes, hvilket bl.a. drejer sig om en gennemgribende gennemgang af de nuværende læringsmål og læreplaner i folkeskolen, samt at lovgivningen på hele kultur- og fritidsområdet står for en revision.

Desuden pågår stadig et omfattende udviklingsarbejde i folkeskolen, som bl.a. fokuserer meget på det enkelte barns udvikling. Dette arbejde er netop også igangsat på førskoleområdet med en omfattende efter- og videreuddannelsesvirksomhed til følge.

Endelig vil KIIN i samarbejde med Mary Fonden stå for en versionering af Fondens „Fri for Mobberi“-projekt, som tilpasses grønlandske forhold, og som vil blive implementeret som et led i udviklingsaktiviteterne på førskole- og skoleområdet, og som i øvrigt involverer både kommuner og frivillige organisationer.

Indstilling

Arbejdsgruppen vedr. skole og fritid indstiller, at resultaterne af igangværende tiltag på skole og fritidsområdet afventes.

